

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Anna NOGOLOVÁ

**VYUŽÍVÁNÍ SPORTOVNĚ-REKREAČNÍCH PLOCH PRO OSOBY
SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM NA ÚZEMÍ MĚSTA
OLOMOUCE**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Petr Šimáček

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením
Mgr. Petra Šimáčka a všechny použité zdroje uvádím na konci práce v přehledu
literatury a použitých zdrojů.

V Olomouci 7. 5. 2010

.....

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Petru Šimáčkovi za vedení této bakalářské práce a poskytování podnětných rad během jejího zpracovávání. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ivě Machové působící na katedře sportů Fakulty tělesné kultury UP Olomouc za poskytnutí cenných informací.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Katedra geografie
Akademický rok: **2008/2009**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Anna NOGOLOVÁ**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Geografie**
Biologie v ochraně životního prostředí

Název tématu: **Využívání sportovně-rekreačních ploch pro osoby se zdravotním postižením na území města Olomouce**

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je lokalizovat, diferencovat a komplexně zhodnotit plochy na území města Olomouce, které mají sportovně-rekreační využití pro osoby se zdravotním postižením. Součástí práce bude terénní šetření zjišťující využívání těchto ploch zdravotně postiženými osobami.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **10 000 - 12 000 slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dad'ová, K.: Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených. Praha: Karolinum, 2008. Štěpánek, V., Kopačka, L., Šíp, J.: Geografie cestovního ruchu. Praha: Karolinum, 2001. Toušek, V., Kunc, J., Vystoupil, J. a kol: Ekonomická a sociální geografie. Plzeň, 2008. Voženílek, V.: Aplikovaná kartografie I ? tematické mapy. Olomouc: Vydavatelství UP, 2001. Vaculík, J., Dohnal, T.: Koncepce komunální rekreace města Olomouc. MěÚ Olomouc, 1997. Dohnal, T., Hobza, V. et al.: Vybrané kapitoly z komunální rekreace. Olomouc: Vydavatelství UP, 2007. FLEMR, L., STANĚK, M.: Současný přístup k územnímu plánování v oblasti sportovních a rekreačních ploch. In M. Miková (Eds.), Výzkum a rozvoj v sociálních vědách a vědách o sportu. Sborník ze semináře, pp. 83-88. Brno: Fakulta sportovních studií MU, 2007. <http://www.olomouc.eu> <http://www.tyflocentrum-ol.cz> Strategický plán rozvoje města Olomouce

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Petr Šimáček**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **24. června 2009**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Obsah

Úvod	8
1 Cíle práce	9
2 Metody zpracování	10
3 Terminologie	12
4 Zhodnocení literatury	13
5 Organizační struktura a obecná klasifikace osob podle zdravotního postižení	15
5.1 Unie zdravotně postižených sportovců a Český paralympijský výbor	15
5.2 Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS)	16
5.3 Česká federace Spastic Handicap o. s. (ČFSH)	16
5.4 Český svaz mentálně postižených sportovců o. s. (ČSMPS)	16
5.5 Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS)	17
5.6 Český svaz vnitřně postižených sportovců o. s. (ČSVPS)	17
5.7 Český svaz zrakově postižených sportovců o. s. (ČSZPS)	17
6 APA VČaS	18
7 Přehled sportovních klubů a sportovišť na území Olomouce a jejich zaměření	21
7.1 Atletický klub Olomouc	21
7.2 Sportovní klub Skivelo Neslyšících Olomouc	22
7.3 Sportovní klub UP JUDO ZP	22
7.4 Sportovní klub Sigma Olomouc MŽ	23
7.5 Sportovní klub TPS Olomouc a SSK Elán Olomouc	23
8 Turistika, sport a volnočasové aktivity jako součást geografie cestovního ruchu	25
8.1 Turistika zdravotně postižených	26
8.2 Klub českých turistů (KČT) Sigma Olomouc	26
9 Vzdělávání zdravotně postižených dětí a jejich sportovní vyžití	28
9.1 Olomoucké školy se speciálními vzdělávacími programy	28
9.2 Olomoucké školy běžného typu s integrovanými zdravotně postiženými žáky	29
10 Projekt Bezbariérová Olomouc	32
11 Plánované akce v roce 2010 za účasti handicapovaných sportovců	34
12 Diskuze a závěr	35
13 Shrnutí	37
14 Summary	38

15 Seznam použité literatury a zdrojů	39
Seznam příloh	41

Úvod

Tělesné cvičení může osobám se zdravotním postižením napomáhat v rozvoji jak fyzického, tak i duševního zdraví. V oblasti jak rekreačně-rehabilitačního, tak výkonnostního sportu zdravotně postižených sledujeme v současné době pokrok a snahu o zkvalitnění sportovního vyžití pro tyto osoby a to hlavně v ekonomicky vyspělých státech.

Přestože byl sport zdravotně postižených původně zamýšlen především jako rehabilitační či léčebný prostředek, brzy se posunul od čistě rehabilitačního pojetí k rekreaci a také soutěžení, včetně úrovně vrcholové. Vrcholná sportovní klání se od běžných sportovních akcí pro osoby bez tělesného postižení odlišují vyšší náročností na organizaci a finance, dále potřebou asistentů či pomůcek a zejména soutěžením v rámci určité sportovní třídy (Dařová et al. 2008). V rámci úspěchů a účastí na vrcholných sportovních soutěžích (paralympiádách, deaflympiádách, Global Games) olomoučtí zdravotně postižení sportovci dosahují výborných sportovních výsledků, které snesou srovnání i v mezinárodním měřítku.

Významné místo v Olomouci má pro tvorbu sportovních, rekreačních a tělovýchovných aktivit pro osoby se zdravotním postižením neziskové občanské sdružení APA VČaS působící po celé České republice a v Olomouci spolupracující s Fakultou tělesné kultury, resp. Katedrou aplikované tělesné výchovy Univerzity Palackého (<http://www.apavcas.cz>). Toto sdružení napomáhá v integraci osob se zdravotním postižením pomocí několika sportovních aktivit, které jsou realizovány na různých sportovních plochách v Olomouci a blízkém okolí.

Olomoucké sportovní kluby (SK), tělovýchovné jednoty (TJ) a sportovní oddíly pro zdravotně postižené jsou zaměřené na práci s osobami, které mají určitý typ zdravotního postižení a právě pro ně realizují sportovní a rekreační akce.

Občané Olomouce se zdravotním postižením musí překonávat řadu překážek, které částečně vyplývají z existence daného postižení, částečně jsou dány omezeními, které jim v průběhu svého vývoje postavila do cesty organizace lidské společnosti (<http://www.kr-olomoucky.cz>). Statutární město Olomouc proto od roku 2001 realizuje projekt Bezbariérová Olomouc, jehož hlavním cílem je usnadnění života ve městě hlavně pro vozíčkáře, nevidomé a neslyšící osoby (<http://www.olomouc.eu>).

1 Cíle práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je prostorová lokalizace sportovně-rekreačních ploch na území města Olomouce z pohledu jejich využití osobami se zdravotním postižením. Lidem se zdravotním postižením se věnuje řada institucí, které tyto aktivity organizačně zajišťují. Bylo zapotřebí seznámit se s jejich činností v Olomouci.

Nedílnou součástí práce bylo šetření v terénu, při kterém byly pořízeny fotografie sledovaných sportovišť a areálů. Rozmístění těchto sportovišť v Olomouci je vyznačeno na mapě, která je přílohou č. 1 této práce. V rámci studia problematiky sportu zdravotně postižených proběhly rozhovory s lidmi, kteří připravují jednorázové sportovní akce a také průběžné tréninky v rámci činnosti jednotlivých sportovních klubů. Tyto kluby jsou rozděleny podle typu zdravotního postižení osob, o něž se starají. Například SK Sigma Olomouc MŽ pro osoby se zrakovým postižením, SK TPS Olomouc pro handicapované, SK Skivelo Olomouc pro neslyšící atd. Jejich přehled a seznámení se s jejich činností bylo jedním z dalších cílů této bakalářské práce.

Zdravotně postižení se pro sportovní aktivity a nejrůznější soutěže dělí podle typu svého postižení. Tuto obecnou klasifikaci, tak jak je v současné době uplatňována i na mezinárodní úrovni při pořádání nejrůznějších soutěží, včetně těch nejvíce sledovaných, což jsou paralympiády nebo deaflympiády, sleduje také tato práce.

V další části práce je přehled mateřských a základních škol, které vzdělávají zdravotně postižené děti a mládež a také škol, které umožňují těmto dětem vzdělávat se v kolektivu zdravých dětí. V mapě, která je umístěna v příloze č. 2, jsou tyto olomoucké školy zobrazeny. Zde se uplatňují absolventi Katedry speciální pedagogiky PdF UP, která se v roce 2009 transformovala a přejmenovala na Ústav speciálněpedagogických studií PdF UP Olomouc (<http://ksp.upol.cz>). Díky dlouhodobé odborné přípravě a zkušenostem speciálních pedagogů zabývajících se vzděláváním zdravotně postižených dětí, jsou tyto školy na vysoké, mezinárodně srovnatelné úrovni.

Dále je pozornost věnována neziskovému sdružení APA VČaS, které připravuje pro handicapované osoby řadu sportovně-rekreačních aktivit. V neposlední řadě je cílem poukázat na touhu osob se zdravotním postižením utvářet svůj život zcela běžným způsobem jako u osob zdravých, tedy i s chutí sportovat.

2 Metody zpracování

Hlavní metodou pro zpracování této práce bylo terénní šetření v rámci Olomouce, jehož výstupem jsou vložené mapy a fotografie sportovně-rekreačních ploch využívaných zdravotně postiženými osobami.

Grafickou část práce doplňují tabulky zpracované v MS Excel poskytující abecední seznam speciálních škol pro zdravotně postižené či znevýhodněné žáky a běžných škol s integrovanými zdravotně postiženými žáky. Pro tabulkový přehled škol byly získány zásadní informace při návštěvě Odboru školství Magistrátu města Olomouce a Odboru školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu Olomouckého kraje.

Potřebné informace o klasifikaci zdravotně postižených a přehledu organizací, které se jimi zabývají, jsou převážně převzaty z odborných publikací a oficiálních stránek daných organizací. Byla použita také příslušná literatura odpovídající tématu práce vypůjčená z fondu Vědecké knihovny města Olomouce.

Byly kontaktovány také příslušné osoby z Fakulty tělesné kultury UP Olomouc a prostudovány některé kvalifikační práce studentů této fakulty. V průběhu domluvených schůzek s Mgr. Ivou Machovou, která vede atletiku zdravotně postižených v Olomouci a mimo jiné trénuje i naši reprezentantku v hodů koulí a vrhu oštěpem Evu Kacanů, byla metodou řízeného rozhovoru získána řada informací nejen o atletice. Mgr. Iva Machová zprostředkovala také informace o organizacích, které se věnují sportovně-rekreačnímu vyžití zdravotně postižených osob. Podařilo se od ní získat užitečný informační materiál o projektu zabývajícím se metodikou integrace dětí s tělesným postižením ve školní tělesné výchově. Tento projekt byl částečně financován Evropským sociálním fondem.

Dále byli kontaktováni vedoucí jednotlivých sportovních oddílů působících na území města Olomouce. Například pan Jan Příborský, ředitel TyfloCentra Olomouc, který podal podrobné informace o činnosti této organizace i o vedení SK Sigma Olomouc MŽ.

Pan Marčan, předseda SSK Elán Olomouc v rámci domluvené exkurze po prostorách střelnice v městské části Černovír informoval o aktivitách olomouckých zdravotně postižených střelců.

Vítězslav Zlotý, který vede turistiku zdravotně postižených na celostátní úrovni, zaslal detailní informace o vzniku turistiky zdravotně postižených a jejím současném stavu a o místním olomouckém Klubu českých turistů.

Před každou sjednanou schůzkou bylo zapotřebí seznámit se základními informacemi o činnosti dané organizace z veřejně dostupných zdrojů a připravit si okruh otázek.

3 Terminologie

Oblast sportovních a sportovně-rekreačních aktivit zdravotně postižených osob není všeobecně známá, a proto jsou v této kapitole uvedeny zkratky organizací a pojmy týkající se zdravotně postižených osob, které jsou použity v této bakalářské práci. Tento seznam je poskládán abecedně a slouží k lepší přehlednosti a srozumitelnosti.

<i>ČATHS</i>	Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců
<i>ČFSH</i>	Česká federace Spastic Handicap o. s.
<i>ČPV</i>	Český paralympijský výbor
<i>ČSMPS</i>	Český svaz mentálně postižených sportovců
<i>ČSNS</i>	Český svaz neslyšících sportovců
<i>ČSZPS</i>	Český svaz zrakově postižených sportovců
<i>DMO</i>	dětská mozková obrna
<i>IPC</i>	International Paralympic Committee (Mezinárodní paralympijský výbor)
<i>IVP</i>	Individuálně vzdělávací plán
<i>KPČ</i>	Kulturně poznávací činnost
<i>MŠMT</i>	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
<i>MŽ</i>	Moravské železářny
<i>OPS</i>	Obecně prospěšná společnost
<i>osoba s TP</i>	osoba s tělesným postižením
<i>OŠMT KÚ</i>	Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu
<i>SK</i>	sportovní kluby
<i>SP</i>	sportovní pistole
<i>STK</i>	Sportovně technická komise
<i>TJ</i>	tělovýchovné jednoty
<i>UZPS ČR</i>	Unie zdravotně postižených sportovců České republiky
<i>VzPi</i>	vzduchová pistole
<i>ZdP</i>	zdravotně postižení

4 Zhodnocení literatury

Odborné literatury zabývající se touto tematikou je poměrně málo. Toto může být způsobeno i samotným faktem, že sport tělesně postižených je poměrně nové téma dosud nedostatečně zpracované. Studovaná literatura se zaměřuje převážně na jednotlivé typy postižení, příp. se zabývá obecně sportovními a rekreačními aktivitami a pouze okrajově se v této souvislosti zmiňuje také o lidech se zdravotním postižením.

Část informací byla načerpána z Adresáře kontaktů, který vydala UP Olomouc v roce 2005, z něhož byl získán přehled sportovních klubů (SK) a institucí působících v Olomouci. Vzhledem k tomu, že součástí práce jsou i mapy příslušných sportovišť, musely být nastudovány vybrané kapitoly mapové tvorby a k tomu posloužila publikace „Aplikovaná kartografie I. - tematické mapy“ autora Víta Voženílka, kterou vydala UP Olomouc v roce 2001.

K lepšímu pochopení klasifikace zdravotně postižených osob do jednotlivých skupin v rámci pořádání sportovních soutěží tak, aby pro ně byly zajištěny rovné podmínky, posloužila kniha „Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených“, kterou vydala UK Praha v roce 2008.

Rozvoj tělesné aktivity handicapovaných dětí začleněných do běžných školních tříd podporuje nový projekt financovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky „Integrace žáků s tělesným postižením do školní tělesné výchovy“, který připravila Katedra aplikovaných pohybových aktivit FTK UP Olomouc v roce 2008. Tento projekt obsahuje praktické návody pro učitele s cílem zapojit zdravotně postižené žáky do školní tělesné výchovy. Informace z této publikace byly cenné pro tuto práci, konkrétně pro kapitolu o vzdělávání handicapovaných žáků a studentů.

Informace o mateřských a základních školách pro zdravotně postižené děti nebo naopak o školách, na kterých se společně se zdravými dětmi vzdělávají i děti handicapované byly získány z poskytnutých materiálů Odboru školství Magistrátu města Olomouce a z údajů Krajského úřadu Olomouc.

Jako další zdroj informací posloužily oficiální internetové stránky Unie zdravotně postižených sportovců České republiky a stránky Českého paralympijského výboru, které poskytují přehled sportovních asociací, federací a svazů, které zastupují jednotlivé typy zdravotního postižení. Přes stránky jednotlivých asociací lze získat přehled

o olomouckých sportovních klubech a přes stránky jednotlivých klubů se lze dopracovat k informacím o sportovištích a způsobech jejich využití zdravotně postiženými včetně pořádaných akcí.

5 Organizační struktura a obecná klasifikace osob podle zdravotního postižení

Dělení sportovců se zdravotním postižením do skupin dle jejich handicapu je v literatuře pojímáno rozdílně. Pro potřeby této práce je upřednostněno dělení podle řídicích organizací, které zastřešují také příslušné olomoucké kluby.

5.1 Unie zdravotně postižených sportovců ČR a Český paralympijský výbor

Nezastupitelné místo ve sportu handicapovaných má Unie zdravotně postižených sportovců České republiky (UZPS), která vznikla v roce 1993 po rozdělení Československa. UZPS je občanským sdružením, které se řídí stanovami, zaregistrovanými u Ministerstva vnitra ČR a všestranně podporuje rozvoj sportu zdravotně postižených, ale podílí se také na rozvoji tělesné výchovy a turistiky zdravotně postižených na území ČR.

Unii tvoří šest sportovních asociací, federací a svazů, které reprezentují jednotlivé druhy trvalého zdravotního postižení a které jsou buď řádným nebo přidruženým členem Českého paralympijského výboru (ČPV). Jedná se o:

- Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS)
- Česká federace Spastic Handicap o. s. (ČFSH)
- Český svaz mentálně postižených sportovců o. s. (ČSMPS)
- Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS)
- Český svaz vnitřně postižených sportovců o. s. (ČSVPS)
- Český svaz zrakově postižených sportovců o. s. (ČSZPS)

(<http://www.uzps.cz>)

ČPV se zaměřuje svojí podporou na přípravu handicapovaných sportovců na paralympiády, na deaflympiády pro sluchově postižené sportovce a na Global Games pro mentálně postižené sportovce. Záběr UZPS je mnohem širší a zahrnuje i tzv. neparalympijské sporty, čímž podporuje další sportovní a tělesné aktivity

zdravotně postižených, nejen ty na vrcholové úrovni. Unie také respektuje Etický kodex Mezinárodního paralympijského výboru (IPC).

Sport handicapovaných je v ČR financován hlavně z prostředků státního rozpočtu, klíčovými partnery Unie jsou Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Český svaz tělesné výchovy (<http://www.uzps.cz>).

5.2 Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS)

ČATHS je dobrovolným občanským sdružením, které bylo zřízeno za účelem provozování tělesné výchovy a sportu tělesně handicapovaných občanů České republiky. Členové ČATHS jsou sdružováni na základně typu postižení tak, jak je dáno Uní zdravotně postižených sportovců ČR. Ta zdravotně postižené sportovce dělí mentálně, sluchově, spasticky, tělesně, vnitřně a zrakově (<http://caths.cz>). Sdruženými subjekty (SK, TJ) ČATHS z Olomouce jsou APA VČaS a SK TPS (tělesně postižených sportovců) Olomouc.

5.3 Česká federace Spastic Handicap o. s. (ČFSH)

ČFSH je samosprávným sdružením tělovýchovných jednot a sportovních klubů. Provozované sportovní aktivity zaměřuje ČFSH na osoby s dětskou mozkovou obrnou (DMO). Vzhledem k tomu, že se jedná ve většině případů o postižení vrozené, je velká část činnosti této federace zaměřená na mládež (<http://www.spastic.cz>). Sdruženým subjektem ČFSH sídlícím v Olomouci je APA VČaS.

5.4 Český svaz mentálně postižených sportovců o. s. (ČSMPS)

ČSMPS je občanským sdružením samostatných sportovních oddílů, odborů, klubů a tělovýchovných jednot a vytváří tak všestrannou sportovní činnost pro sociální skupinu mentálně postižených osob. Za mentálně postižené sportovce pokládáme osoby, které na základně pedagogicko-psychologického vyšetření prokazují snížení rozumových schopností (http://www.uzps.cz/svazy/csmps/hlavni_stranka). Mezi ČSMPS nespadá žádný sdružený subjekt z Olomouce.

5.5 Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS)

ČSNS sdružuje sportovce se sluchovým postižením, kteří mají sluchovou ztrátu větší než 55 dB v lepším uchu. Posláním ČSNS je podpora tělovýchovné a sportovní činnosti sportovních klubů a tělovýchovných jednot, které jsou zaměřené právě na tento typ zdravotního postižení (Kurková, 2005). Sportovní klub SKIVELO Neslyšících Olomouc patří mezi sdružené subjekty ČSNS.

5.6 Český svaz vnitřně postižených sportovců o. s. (ČSVPS)

ČSVPS je specifickým občanským sdružením samostatných sportovních oddílů, klubů a tělovýchovných jednot. Sdružuje sportovce s vnitřním postižením, například se srdečně cévním onemocněním, hypertenzí, po mozkových příhodách, s diabetes mellitus, po transplantaci vnitřních orgánů, s plicním onemocněním (astmatici) atd. (<http://www.uzps.cz/svazy/csvps>). V rámci ČSVPS není mezi sdruženými subjekty žádný z Olomouce.

5.7 Český svaz zrakově postižených sportovců o. s. (ČSZPS)

ČSZPS je zájmové sdružení tělovýchovných jednot, sportovních klubů a oddílů, ve kterých provozují sport zrakově postižení lidé na všech úrovních, tedy od rekreační až po vrcholovou (<http://www.sport-nevidomych.cz>). Mezi sdružené subjekty z Olomouce spadá pod ČSZPS SK Sigma Olomouc MŽ - OZPS (Oddíl zrakově postižených sportovců) a SK UP JUDO ZP (zdravotně postižených).

6 APA VČaS

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, APA VČaS je neziskové občanské sdružení spolupracující s katedrou Aplikované tělesné výchovy při FTK UP Olomouc, kde využívá odborné připravenosti studentů a absolventů studijního oboru ATV (aplikované tělesné výchovy). Hlavním cílem sdružení je vytváření podmínek pro rozvoj sportu, rekreačních a tělovýchovných aktivit pro osoby zdravotně postižené (<http://www.apavcas.cz>).

APA VČaS sídlí na adrese tř. Míru 115, 779 00, Olomouc. Budova je součástí komplexu FTK UP Olomouc, kde je označena písmenem C. Nachází se v městské části Neředín západně od centra. Nedaleko je konečná zastávka tramvajových linek 2 a 7. Cesta dále pokračuje západním směrem, kde ve vzdálenosti cca 2 km leží obec Topolany. Nad areálem budov školy najdeme olomoucké letiště.

Aplikovaná tělesná výchova (ATV) je vysokoškolským studijním oborem, jehož cílem je vzdělávat odborníky v oblasti tělesné výchovy a speciální pedagogiky. Absolventi školy jsou schopni pracovat i s osobami zdravotně postiženými v kontextu tělesné výchovy, sportu a rekreace. ATV je součástí vědní disciplíny Aplikované pohybové aktivity (APA), která vytváří podmínky pro zlepšení kvality života osob se speciálními potřebami a jejich integraci prostřednictvím aktivit pohybového charakteru. APA VČaS rozvíjí sportovní aktivity systematicky v sedmi sportovních sekcích. Jedná se o sekci boccii, břišních tanců, hokeje, plavání, paravoltiže, atletiky a lyžování.

Boccia je sportovní hra pro osoby s těžkými formami tělesného postižení. Více o samotných pravidlech této hry se mohou případní zájemci dozvědět přímo na internetových stránkách sdružení APA VČaS a nebo na stránkách ČFSH (<http://www.spastic.cz>). Sportovní kroužek této hry využívá pro trénink tělocvičnu Fakultní ZŠ dr. Milady Horákové na adrese Rožňavská 19, 779 00, Olomouc-Nové Sady. Sportovní kroužek pro děti využívá pro hru tělocvičnu FTK UP Neředín na adrese tř. Míru 115 v Olomouci.

Kurzy orientálního tance pro mentálně postižené ženy jsou pořádány pro pacientky z ÚSP (Ústav sociální péče) Klíč, který v Olomouci najdeme na Selském náměstí. Lekce probíhají ve Studiu orientálního tance Eset na třídě Svobody 39/43 v budově naproti Přírodovědecké fakulty v části Olomouc-město.

Sledge hokej pro tělesně postižené je určen převážně pro hráče s postižením dolních končetin a se zachováním funkcí horních končetin. Tento sport mohou hrát i osoby bez tělesného postižení. Jako paralympijský sport funguje od roku 1994 a velmi rychle si získal oblibu u sportovců i diváků. Olomoucký sledge hokejový tým byl založen v roce 2002. Tréninky týmu probíhají na zimním stadionu v Olomouci, který najdeme na Hynaisově ulici 9a. Kapacita stadionu je 5300 míst, z toho 3900 k sezení. Zimní stadion leží v centru města v blízkosti plaveckého stadionu Olomouc. Nejbližší spojení ve směru na Neředín nebo na hlavní nádraží ČSD je tramvaj č. 2 a 7, zastávka Palackého. Budova stadionu slouží veřejnosti od roku 1948 a první větší úprava, zastřešení proběhla v roce 1966.

Plavání jako základní sportovní dovednost je pro osoby s tělesným postižením vhodným způsobem, jak zlepšit svoje fyzické schopnosti. V Olomouci má organizované plavání osob s postižením tradici ve spolupráci se školou CREDO, kterou najdeme na ulici Mozartova 43 a Spolkem TREND vozíčkářů Olomouc sídlící na adrese Lužická 7 v Olomouci. Pro výuku plavání je nezbytně nutné, aby každý cvičenec měl svého instruktora. Studenti aplikované tělesné výchovy tuto činnost konají prostřednictvím APA VČaS v rámci své pedagogické praxe s dětmi z Creda (<http://apavcas.cz>).

Paravoltiž neboli gymnastika na koni je jednou z disciplín jezdeckého sportu a doporučuje se především v rámci léčebně pedagogického ježdění. Paravoltiž je určen hlavně pro děti s poruchami chování nebo jinými psychickými problémy, ale s dobrou fyzickou kondicí. Tréninky se zdravotním dohledem se konají v Olomouci-Radíkově v budově staré pevnůstky a nejbližším okolí. Dále využívají tělocvičnu Fakultní ZŠ Olomouc, Holečkova 10 a prostory v Moravském divadle v Olomouci k nácviku psychobaletu.

Atletika pro osoby s tělesným postižením je u těchto sportovců velmi oblíbená. V roce 2002 APA VČaS společně s Fakultou tělesné kultury pořádala Knapkův memoriál, jehož součástí bylo poprvé také kolo Českého poháru v atletice vozíčkářů. Snahou APY VČAS je vytvoření dobrých podmínek k atletice vozíčkářů v našem regionu. K atletice vozíčkářů slouží atletický stadion a hala TJ Lokomotiva Atletického klubu Olomouc.

Lyžování tělesně postižených na mono-ski začalo v roce 1994 právě v Olomouci ve spolupráci s Katedrou aplikované tělesné výchovy na Fakultě tělesné kultury UP v Olomouci. Každoročně je pořádán nejméně jeden kurz pro začátečníky na mono-ski.

Nový projekt, který se snaží zřakově postižené osoby zapojit i do současného fenoménu snowboardingu pomocí tandem snowboardu (TSNB), který byl pro tento účel zakoupen. Tandem snowboard umožňuje jízdu dvou osob na společném prkně. Na projektu společně spolupracují APA VČaS a ČSZPS (Český svaz zřakově postižených sportovců). Lyžování na mono-ski a na TSNB se uskutečňuje ve vhodných zimních střediscích.

7 Přehled sportovních klubů a sportovišť na území Olomouce a jejich zaměření

Sportovní kluby na území města Olomouce jsou rozmístěny v centru i mimo něj v různých okrajových částech města a to proto, že činnost zaměřená na zdravotně postižené je ve většině případů pouze jednou z částí širšího využití daného sportovního areálu.

7.1 Atletický klub Olomouc

Atletický klub (AK) Olomouc najdeme na adrese tř. 17. listopadu 3, 779 00, Olomouc. Nachází se v části Olomouc-město nedaleko centra za Mlýnským potokem. Poblíž najdeme budovu Právnické fakulty, vysokoškolské koleje a novou budovu Přírodovědecké fakulty. Lehkoatletická hala AK sousedí s historickou budovou Sokola Olomouc založenou v roce 1928. AK využívá atletický stadion a halu TJ Lokomotiva. Předsedou AK Olomouc je Mgr. Miroslav Hrabal.

Již několik let spadá pod AK oddíl zdravotně postižených sportovců, pro které AK připravil veškeré podmínky pro jejich začlenění. Jedná se především o vybudování určitého zázemí v podobě bezbariérového přístupu do atletické haly, vybavení na závody apod. Z řad olomouckých trénujících zdravotně postižených sportovců je třeba zmínit Evu Kacanů, která je na vozíku od roku 1996. Je světovou rekordmankou ve vrhu koulí (6,73 m) a držitelkou Českého rekordu v hodu oštěpem ve své kategorii, který činí 10, 81 m.

Atletický klub pořádá spoustu závodů pro tělesně postižené sportovce. Každý rok AK pořádá závod Českého poháru vozíčkářů. V roce 2004 hostil atletický stadion v Olomouci Celostátní sportovní hry sluchově postižených a největší akcí v tomto roce bylo Mistrovství České republiky vozíčkářů a tělesně postižených (<http://www.atletika.olomouc.cz>).

7.2 Sportovní klub Skivelo Neslyšících Olomouc

SK Skivelo Neslyšících sídlí na adrese Jungmannova 25, 772 00, Olomouc-Hodolany, jihovýchodně od centra. S ulicí Jungmannova je souběžná ulice Kosmonautů, po níž jezdí MHD Olomouc, která zajišťuje rychlé spojení mezi hlavním nádražím ČD a centrem města. Poblíž najdeme Katastrální úřad, Úřad práce, Fakultní ZŠ Hálkova, SPŠ a VOŠ elektrotechnická, rovněž nákupní centrum Kaufland. Předsedou klubu Skivelo je Pavel Pastřnek.

Pohybovými aktivitami, které jsou v rámci klubu provozovány, jsou atletika, basketbal, bowling, cyklistika, fotbal, lyžování, plavání, tenis, volejbal. Cílovými skupinami, na které jsou tyto sportovní činnosti zaměřené, jsou děti, mládež i dospělí. Všechny vyjmenované sporty kromě lyžování a cyklistiky provozují neslyšící osoby v tělocvičně budovy sídla SK Skivelo. Oficiální stránky klubu jsou <http://www.skivelo.olnet.cz>.

7.3 Sportovní klub UP JUDO ZP

Sportovní klub Univerzity Palackého a jeho oddíl judo patří mezi největší a neúspěšnější oddíly z Olomouckého kraje. Součástí oddílu jsou také zrakově postižení judisté. Tréninky se konají na adrese U Sportovní haly 2, 772 00, Olomouc, v části Lazce. Tato hala byla postavena v severní části města poblíž Androva stadionu. V těsné blízkosti haly byly vybudovány vysokoškolské koleje. Dopravní spojení s centrem a okrajovými částmi města zajišťují vedlejší ulice Dolní Hejčínská a Lazecká. Nedaleko sídlí Finanční úřad Olomouc.

Sportovní hala UP spolu s celým komplexem venkovních hřišť a loděnic slouží především pro odbornou výuku studentů Fakulty tělesné kultury UP, zájmovou tělesnou výuku studentů všech fakult UP a pro tréninky a mistrovská utkání oddílu Sportovního klubu UP. Občas bývá používána i pro kulturní akce jako místo koncertů vzhledem ke své značné kapacitě.

7.4 Sportovní klub Sigma Olomouc MŽ

SK Sigma Olomouc MŽ (Moravské železářny) spadá pod činnost TyfloCentra Olomouc, o.p.s. pro osoby se zrakovým postižením. Základní náplní činnosti Obecně prospěšné společnosti (OPS) je provozování centra denních služeb jako specializovaného zařízení pro těžce zrakově a jinak postižené občany regionu střední Moravy (<http://www.tyflocentrum-ol.cz>). Činnost TyfloCentra byla zahájena 1. ledna 2001. Ředitelem Centra je Jan Příborský, který vede i SK Sigma Olomouc MŽ.

Oddíl zrakově postižených sportovců (OZPS) provozuje svoji činnost v klubovně TyfloCentra, o.p.s na adrese I. P. Pavlova 69, 779 00, Olomouc. Objekt TyfloCentra se nachází poblíž areálu Fakultní nemocnice Olomouc, vedle budovy restaurace Jalta v městské části Nová Ulice. V okolí je postaveno panelové sídliště a přilehlé centrum obchodu a služeb (OC Haná, OBI a další). Dopravní spojení zajišťuje speciální linka č. 42, která je přizpůsobena i pro přepravu zdravotně postižených. Po ulici Okružní a Hraniční jsou zastávky autobusových linek 10 a 21.

Provozovanými aktivitami jsou šachy, showdown, simulovaná střelba a goalball, který hrají dvě tříčlenná mužstva, kdy jedno brání branku, kam se druhé mužstvo snaží vstřelit zvukově ozvučený míč. Šachy jsou jediným sportem, který mohou hrát společně nevidomí s vidícími. Nejúspěšnější z uvedených je svojí oblíbeností a počtem hráčů showdown. Showdown hrají dva hráči. Hraje se na obdélníkovém stole, na jehož obou zadních stranách jsou brankové jamky; uprostřed je středová deska. Hraje se páčkami a míčkem, do kterého byly vloženy nerezové ocelové kuličky tak, aby byl míček slyšet (<http://www.sport-nevidomych.cz>).

7.5 Sportovní klub TPS Olomouc a SSK Elán Olomouc

SK TPS (tělesně postižených sportovců) Olomouc zastřešuje sportovní střelbu tělesně postižených. Sportovní střelba je náročnou sportovní disciplínou na koordinaci pohybů, přesnost a umění sebeovládání, což je u některých typů postižení obtížně zvladatelné. Většina střelců je na vozíčku nebo s amputací horní končetiny. Olomoučtí střelci používají malorážkové sportovní pistole (SP) na vzdálenost 25 m a vzduchové pistole (VzPi). Pro každou disciplínu slouží v areálu střelnice samostatná budova. Z olomouckých střelců, kteří se účastní i paralympiády je nutno zmínit Vladimíra Marčana a Romana Grónského, který je i předsedou SK TPS Olomouc.

Tréninky probíhají na střelnici v městské části Černovír, která se nachází severně od centra města na levém břehu řeky Moravy. Adresa střelnice je Samota 277, 774 00, Olomouc. Původně střelnice sloužila jako vojenská střelnice a souvisela s vedlejším fortem XXII vystavěným v roce 1867.

Sportovnímu střeleckému klubu (SSK) předsedá Vladimír Marčan, reprezentant ČR ve sportovní střelbě. Tento klub používá stejnou střelnici a zastřešuje stejné sportovní disciplíny jak je uvedeno výše.

8 Turistika, sport a volnočasové aktivity jako součást geografie cestovního ruchu

Začátky turistiky spadají do 2. poloviny 19. století, kdy ji organizovali zejména studenti středních a vysokých škol se svými profesory. Začaly vznikat turistické spolky a organizace, do doby konce 19. století spadá vznik sítě značených turistických cest a výstavba prvních turistických chat a rozhleden.

Velký rozmach cestovního ruchu nastal po 2. světové válce a to díky technickému rozvoji možností dopravy (první dálnice, modernizace železnice, letecká doprava) a současně s tím i zkrácení pracovní doby a prodloužení doby dovolené. Cestování i do dalekých zemí se stalo běžnou součástí života většiny obyvatel ekonomicky vyspělých zemí. Turistickému ruchu se začala věnovat i geografická věda a vzniklo samostatné odvětví geografie cestovního ruchu. Ta se věnovala zpočátku zejména vlivu cestovního ruchu na ekonomiku jednotlivých zemí a na zaměstnanost obyvatelstva.

Na přelomu 60. a 70. let došlo k rozvoji použití kvantitativních metod v geografii cestovního ruchu a rekreace. V roce 1972 se v Montrealu v Kanadě konal kongres Mezinárodní geografické unie. V posledních desetiletích se do popředí dostává studium nejen pozitivních, ale i negativních dopadů cestovního ruchu a to zejména do oblasti životního prostředí a udržení původní kulturní identity navštěvovaných zemí.

Formy cestovního ruchu se člení podle potřeb účastníků. Jedná se o akce kulturně poznávací, městský cestovní ruch, pobytové zájezdy zejm. u vody, zimní sporty a rekreace, lázeňský cestovní ruch a v poslední době cestovní ruch zaměřený na specifické zájmy jeho účastníků, např. vinařství, květinové výstavy, zemědělské výstavy apod. Stále významnější místo v cestovním ruchu mají i sportovní akce, např. masová účast na olympijských hrách, mistrovstvích světa ve fotbale či hokeji apod. (Toušek et al. 2008).

8.1 Turistika zdravotně postižených

Turistika zdravotně postižených v ČSSR byla oficiálně založena v roce 1977 Výkonným výborem svazu TZPS (Tělesně a zrakově postižených sportovců), v jehož čele tehdy stál předseda Dr. Vojmír Srdečný. Byla určena jako sport pro ty postižené, kteří nemají dispozice k výkonnostnímu sportu. Tento výbor stanovil, že turistickou činnost postižených bude řídit Sportovně technická komise (STK) turistiky TZPS, a tato specifická turistika postižených se bude nazývat „Turistikou TZPS“. V roce 1982 byl v Rožnově pod Radhoštěm uspořádán I. Celostátní sraz turistů SIS (Svaz invalidních sportovců) za přítomnosti 444 účastníků (podle Informačních materiálů o turistice ZdP)

V současné době celostátně vede zdravotně postižené turisty pan Vítězslav Zlotý. Tato turistika se rozděluje na pěší turistiku ZdP (zdravotně postižených), kulturně poznávací činnost (KPČ) a výkonnostní turistiku ZdP.

8.2 Klub českých turistů (KČT) Sigma Olomouc

Předsedou KČT Sigma Olomouc je v současné době Drahomír Šeuer, který organizuje a vede jednotlivé níže zmíněné akce. Olomoucký oddíl zdravotně postižených turistů je malý a teprve třetí rok organizuje vycházky v Olomouci a jeho okolí. Úkolem tohoto oddílu je dostat zdravotně postižené osoby i se svými rodinnými příslušníky ven mezi lidi a do přírody. Díky těmto akcím mohou získat nové přátele a poznat sobě rovné protějšky. Pěší turistika má funkci porehabilitační. Lékař určí všem členům turistiky zdravotně postižených, kolik kilometrů jsou schopni zvládnout. Jedná se o 3, 6, 10, 15, 20 km dlouhé trasy dle jejich postižení. Turistické vycházky se mohou konat v rámci města Olomouce a jeho okolí nebo jsou organizovány návštěvy zámků a hradů, případně delší turistické cesty do přírody podle typu zdravotního postižení. Olomoucký oddíl zdravotně postižených turistů uspořádal v Olomouci a blízkém okolí v poslední době tyto akce.

Zimní turistická vycházka se konala 13. 12. 2008 za účasti dvaceti osob. Cílem byla návštěva poutního místa Svatý Kopeček u Olomouce. Po prohlídce baziliky se turisté u vchodu do ZOO rozdělili na dvě skupiny podle svých zdravotních možností. Jedna skupina se vydala na prohlídku ZOO a druhá pokračovala po modré TZ směrem na Kartouzku. Odtud skupina pokračovala do Radíkova a pak zpět na Svatý Kopeček.

Další tentokrát vícedenní akce se konala v době trvání festivalu zdravotně postižených písničkářů Vivat Vita v červnu 2009. Tato akce byla nazvána „Biskupské kočáry“. Prvním cílem bylo arboretum Horizont v Bystrovanech s prohlídkou vzácných rostlin a chovaných zvířat. Cílem výletu druhého dne byla návštěva zahradní železnice v obci Střížov, zámku Náměšť na Hané a procházka přírodním parkem Terezké údolí. Tady se turisté opět rozdělili do dvou skupin. Jedna se vrátila zpět přes Hradecký Dvorec do Náměště na Hané a další šla přes Laškov a Krakovec. Akce se zúčastnilo třicet tři turistů.

Další akce oddílu zdravotně postižených turistů se konala 12. 12. 2009 za účasti šestnácti osob. Akce zahrnovala cestu autobusem do Křelova a odtud pěšky na prohlídku FORTU XVII, který býval součástí opevnění Olomouce. Od pevnosti turisté pokračovali pěšky zpět do Olomouce kolem restaurace Prachárna a Globusu. Akce byla zakončena v restauraci Avion. Celková délka trasy byla cca 8 km (podle Informačních materiálů o turistice ZdP).

9 Vzdělávání zdravotně postižených dětí a jejich sportovní vyžití

Vzdělávání a právo každého člověka se vzdělávat je téma, které je v posledních letech bráno jako jedno z mnoha významných ukazatelů vyspělé společnosti. Do popředí zájmu společnosti se dostává problematika vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním či sociálním znevýhodněním. Zdravotním postižením je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování (Čadová et al. 2009).

Je-li integrace žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním či sociálním znevýhodněním do škol vhodná, je primárně posuzováno odbornými pracovišti, které podávají psychologické a speciálně pedagogické hodnocení mimo jiné o tom, zda se dítě hodí do školy běžného typu nebo je vhodnější škola speciální.

Odbor školství Magistrátu města Olomouce podává informace o olomouckých mateřských a základních školách běžného typu, ve kterých se vzdělávají integrovaní zdravotně postižení a znevýhodnění žáci. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu (OŠMT KÚ) Olomouckého kraje se zabývá konkrétněji vzděláváním dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a poskytuje přehled zřizovaných speciálních škol pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním v rámci Olomouckého kraje.

9.1 Olomoucké školy se speciálními vzdělávacími programy

Speciální školy nejen v Olomouci poskytují svým studentům všestranný rozvoj nejen vědomostní, ale i sportovně-tělovýchovný.

Tab. 1 Olomoucké školy pro žáky se zdravotním postižením a znevýhodněním

Název školy	Adresa	Poznámka
Základní škola a Mateřská škola při Fakultní nemocnici Olomouc	I. P. Pavlova 6, Olomouc, 775 20	Určené pro děti, které jsou dlouhodobě v nemocnici.
Základní škola a Mateřská škola logopedická Olomouc	tř. Svornosti 37, Olomouc, 779 00	Pro děti s nedostatkem řečových funkcí.
Základní škola prof. Z. Matějčka Olomouc, Svatoplukova 11	Svatoplukova 11, Olomouc, 779 00	Pro mentálně postižené děti ve věku od 6 do 15 let.
Mateřská škola Olomouc, Blanická 16	Blanická 16, Olomouc, 772 00	Pro děti s autismem, mentálním postižením, pro děti s více vadami, poruchami sociability, ale i pro děti zdravé.
Mateřská, základní a střední škola pro sluchově postižené	tř. Kosmonautů 4, Olomouc, 772 00	Pro sluchově postižené děti ve věku od 3 do 16 let. Dále jsou ve škole děti s kombinovanou vadou řeči, s vývojovými vadami a s více vadami - hluchoslepí.
Střední škola, Olomouc-Svatý Kopeček	B. Dvorského 5, Olomouc-Sv. Kopeček	Studium určené pro zdravotně postižené žáky, výjimečně pro žáky zdravé.
Základní a střední škola Credo	Mozartova 43, Olomouc, 779 00	Speciální škola pro děti s více vadami

Zdroj: Krajský úřad Olomouckého kraje

9.2 Olomoucké školy běžného typu s integrovanými zdravotně postiženými žáky

V případě přijetí žáka se zdravotním postižením do školy běžného typu je důležité pro integraci společná práce pedagoga, žáka, spolužáků, rodičů i ostatních odborníků (Čadová et al. 2009).

Integraci dělíme na částečnou a úplnou. Částečná integrace znamená, že ve školách běžného typu jsou zřizovány speciální třídy pro tyto žáky. Žáci se zdravotním postižením pak mají možnost setkávat se s intaktními spolužáky o přestávkách, při obědě či při různých společných akcích školy. O úplné integraci hovoříme v případě, kdy se žák zdravotně postižený vzdělává ve třídě běžné školy mezi intaktními spolužáky (Vítková, 2004).

V případě potřeby žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ředitel školy zajistí ve spolupráci s poradenským zařízením vypracování individuálně vzdělávacího plánu (IVP). Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném

a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů umožňuje řediteli mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy zřídit pozici asistenta pedagoga, jestliže se ve třídě nebo studijní skupině vzdělává dítě, žák nebo student se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním. Pro zřízení této pozice je nezbytné vyjádření poradenského zařízení a souhlas krajského úřadu (Čadová et al. 2009). Na pozici asistenta pedagoga jsou vyčleněny finanční prostředky z MŠMT ČR. Role tohoto asistenta je pomáhat žákům v přizpůsobení školnímu prostředí, pedagogickým pracovníkům ve zvládnání vzdělávací a výchovné činnosti, při komunikaci se spolužáky i zákonnými zástupci apod.

Integrovaní žáci se zdravotním postižením ve školách běžného typu bývají často uvolňováni ze školní tělesné výchovy. Někdy je u těchto žáků hodina TV nahrazena zdravotní tělesnou výchovou nebo fyzioterapií. Ani jedna z těchto náhražek však nedokáže plně zastoupit obsahem a cílem tělesnou výchovu, kdy děti cvičí společně, jsou v kolektivu. Uvolnění žáků z hodin TV si často přeje vedení školy, učitelé či rodiče. Důležité je si uvědomit, že zapojení dětí se zdravotním postižením do školní TV a zvládnání určitých aktivit může být důležité pro jejich zdraví, zvyšování motorické výkonnosti a také může přinést harmonický rozvoj žáka. (Kudláček & Jeniša, 2008).

V praxi zapojování těchto žáků do hodiny TV naráží na řadu obtíží. Například velké množství žáků ve třídě a z toho plynoucí nedostatek času, který může učitel věnovat jednotlivým žákům, minimální adaptace tělocvičen a jejich vybavení, stejně jako venkovních školních hřišť pro potřeby zdravotně postižených žáků. Dále různost postižení znamenající individuálně odlišné požadavky na pomůcky a asistenci při výuce daného žáka. Další překážkou může být nedostatek finančních prostředků na asistenty, kteří u žáků s větším rozsahem handicapu jsou nezbytní k tomu, aby se daný žák do výuky v běžné třídě zapojil atd.

Tab. 2 Olomoucké mateřské a zákl. školy s integrovanými zdravotně postiženými žáky

ZŠ Olomouc, Demlova 18
ZŠ Olomouc - Svatý Kopeček, Dvorského 33
ZŠ Olomouc - Droždín (pouze 4 třídy), Gagarinova 19
ZŠ a MŠ Olomouc, Gorkého 39
Fakultní ZŠ Olomouc, Hálkova 4 (pro žáky nadané a pro žáky mající specifické potřeby)
ZŠ Olomouc, Heyrovského 33
Fakultní ZŠ Olomouc Holečkova 10 a pod ní spadající ZŠ Olomouc, Rooseveltova 103
ZŠ Olomouc - Nemilany, Raisova 1 a pod ní spadající ZŠ Olomouc – Slavonín, Zolova 2
ZŠ a MŠ Olomouc, Nedvědova 17
ZŠ Komenium Olomouc, 8. května 29 (škola má speciální třídu pod vedením spec. pedagogů)
Fakultní ZŠ dr. Milady Horákové a MŠ Olomouc, Rožňavská 21
Fakultní ZŠ Olomouc, Tererovo nám. 1 a pod ní spadající ZŠ Olomouc, Helsinská 6
ZŠ Olomouc, tř. Spojenců 8
ZŠ Olomouc, Zeyerova 28

Zdroj: Magistrát města Olomouce

10 Projekt Bezbariérová Olomouc

Tento projekt je příspěvkem k vytvoření dlouhodobé koncepce zkvalitňování života zdravotně postižených spoluobčanů ve městě. Je zaměřen na oblast odstraňování existujících architektonických a technických bariér ztěžujících běžný život lidem se zdravotním handicapem. Dále je určen na vymizení bariér informačních, případně komunikačních a ke zlepšení informovanosti a znalosti veřejnosti o životě a potřebách handicapovaných osob (<http://www.olomouc.eu>).

Bezbariérovost se netýká pouze osob se zdravotním postižením, ale také dalších skupin obyvatel města, jako jsou senioři, rodiče s malými dětmi, osoby po úrazech apod. Ti všichni mohou mít problémy s přístupem do budov veřejných institucí, obchodů, restaurací, kin, ale i s nástupem do veřejných dopravních prostředků atd. Vzhledem k tomu, že Olomouc je historickým městem s řadou památek a snaží se vytvořit co nejlepší podmínky pro rozvoj cestovního ruchu, je odstraňování bariér důležité nejen pro občany samotné, ale i pro turisty, kteří se rozhodli Olomouc navštívit.

Při přípravě projektu spolupracoval Magistrát města Olomouce také s orgány státní správy a samosprávy a s nestátními organizacemi, které zastupují zájmy zdravotně handicapovaných spoluobčanů, konkrétně vozíčkářů, nevidomých i neslyšících. Bylo nutné zmapovat stávající podmínky ve městě k naplnění myšlenky „Olomouc bez bariér“ včetně konkrétních opatření k jejich realizaci.

Pro zjištění odhadovaného počtu zdravotně postižených obyvatel města Olomouce byly použity informace a data s různou mírou validity z různých zdrojů, zejména od organizací zabývajících se problematikou zdravotně postižených se sídlem na území města Olomouce a z dat poskytnutých sociálně zdravotním odborem. Konkrétně město spolupracovalo k získání potřebných informací se Spolkem Trend vozíčkářů Olomouc, TyfloCentrem Olomouc, o.p.s. a Oblastní unií neslyšících Olomouc, které sdružují značnou část zdravotně postižených. Další část údajů poskytl již zmíněný sociálně zdravotní odbor MmOl ze své evidence zdravotně handicapovaných příjemců státních příspěvků na zvýšené životní náklady související s trvalým používáním ortopedických, kompenzačních nebo jiných pomůcek, kteří trvale bydlí na území města Olomouce. Ani jeden zdroj nelze považovat za plně validní, neboť nelze tvrdit, že všichni zdravotně

handicapovaní občané města se sdružují v těchto subjektech nebo žádají o dávku sociální péče (<http://www.olomouc.eu>).

Na základě sesbíraných dat byl odhadnut podíl zdravotně postižených občanů Olomouce na celkovém počtu obyvatel města. Podíl vozíčkářů na celkové populaci činí 0,2 %, podíl nevidomých a slabozrakých 0,7 %, podíl neslyšících 0,2 %, podíl ostatních postižených 0,9 %. Výsledný podíl sledované skupiny zdravotně handicapovaných činí 1,4 % na celkové populaci města (<http://www.olomouc.eu>).

11 Plánované akce v roce 2010 za účasti handicapovaných sportovců

Uvedené olomoucké akce pro zdravotně postižené sportovce z celé České republiky se konají v rozmezí od měsíce května 2010 do prosince 2010.

Dne 22. 5. 2010 se v Olomouci uskuteční pod záštitou Atletického klubu Olomouc XII. ročník druhého kola soutěže KB Český pohár v atletice vozíčkářů na atletickém stadionu TJ Lokomotiva Olomouc. Bude se soutěžit maximálně ve dvou disciplínách. Jejich upřesnění se bude odvíjet od počtu přihlášených.

Letní cena Olomouce ve sportovní střelbě se uskuteční v sobotu 5. 6. 2010 v kategorii SH1 (tělesně postižení) na střelnici HSTS (Hanácký svaz technických sportů) Olomouc, Černovír (Lazecká střelnice). Pořadatelem je SSK (Sportovní střelecký klub) Elán Olomouc. Soutěžit se bude ve dvou disciplínách, a to ve sportovní pistoli (SP) 30+30 ran na 25 m a ve vzduchové pistoli (VzPi) 60 ran na 10 m.

Ve dnech 10. až 12. 6. 2001 se v Olomouci uskuteční Mistrovství České republiky ve stolním tenise pro neslyšící v SK Skivelo Olomouc.

Dne 19. 6. 2010 se pojede Olomoucká padesátka České spořitelny v Dolanech u Olomouce v rámci Českého poháru handicapovaných cyklistů v horské cyklistice (ČP MTB - Mountain Bike).

V termínu 25. až 27. 6. 2010 se na Atletickém stadionu v Olomouci uskuteční Mistrovství České republiky vozíčkářů. Pořadatelem je AK Olomouc. Sportovními disciplínami budou vrhy a hody v kategoriích F51 - F58 a F32 - F38, což je členění tříd v atletice podle typu postižení. V případě zájmu a dostatečného počtu závodníků také jízdy popřípadě jiné disciplíny. Ubytování a stravování účastníků zajišťuje Speciální škola pro sluchově postižené v Olomouci. Ubytování poskytnou také vysokoškolské koleje. Hodnocení soutěže proběhne dle pravidel IPC athletics 2010 (<http://www.atletika.olomouc.cz>).

Mezinárodní mistrovství ČR (MMČR) ve sportovní střelbě se uskuteční od 7. do 8. 8. 2010 pod záštitou SK TPS Olomouc na střelnici v městské části Černovír.

V úterý 28. 9. 2010 se v Olomouci uskuteční střelecká akce VC Car Citon Olomouc v disciplínách SP 30+30 a VzPi 60/40 na střelnici Olomouc, Černovír.

Zatím přesně neurčený termín konání akce Olomoucký silák připadající na prosinec 2010 v disciplíně vzpírání.

12 Diskuze a závěr

Podpora ze strany Magistrátu města Olomouce zaměřená na potřeby zdravotně postižených je zpracována v projektu Bezbariérová Olomouc, která se také okrajově věnuje problematice sportovně-rekreačního vyžití zdravotně postižených občanů Olomouce. Některé plány na údržbu či rekonstrukci sportovišť jsou negativně ovlivněny nedostatkem finančních prostředků. Jako příklad lze uvést zimní stadion v Olomouci. Z dostupných materiálů vyplývá, že se o jeho rekonstrukci v blízké době vůbec neuvažuje a přitom je jeho přestavba na multifunkční halu uvedena v Strategickém plánu rozvoje města Olomouce.

Naopak pozitivní pro tvorbu sportovních a rekreačních aktivit je existence Katedry aplikovaných pohybových aktivit, která je součástí Fakulty tělesné kultury UP v Olomouci. Pro kvalitu vzdělávání zdravotně postižených žáků a studentů mají velký význam absolventi Pedagogické fakulty UP v Olomouci, a to Ústavu speciálněpedagogických studií.

Při pátrání po počtu zdravotně postižených občanů Olomouce bylo zjištěno, že fakticky nejsou k dispozici aktuální data o jejich počtu a i ty údaje, které jsou k dispozici, jsou jen kvalifikované odhady. To může mít za následek podceňování problémů a potřeb zdravotně postižených lidí v jejich běžném životě, tedy i v jejich sportovně-rekreačním vyžití a ze strany Magistrátu města Olomouce jim není věnována dostatečná pozornost.

Na základně terénního průzkumu a dalších poznatků obsažených v této bakalářské práci lze konstatovat, že přes zdánlivou pestrost a četnost pořádaných a připravovaných akcí pro zdravotně postižené sportovce, je jejich podíl na využití sledovaných sportovišť jen okrajový. Je to dáno i malým počtem zájemců se zdravotním postižením o aktivní sportovní vyžití. Teoretické možnosti pořádání různých soutěží a akcí nejsou z výše uvedeného důvodu často využity pro nedostatek zájmu a nedostatek přihlášených účastníků. Jaké jsou příčiny tohoto jevu se můžeme pouze dohadovat, ale dá se předpokládat, že jejich život komplikují vážnější starosti, než je účast na sportovních soutěžích. Jsou to především problémy v získání zaměstnání, bydlení, výše jejich příjmů, zdravotní stav, dosud nevyřešené bariéry, které jim brání v pohybu po městě atd.

Větší pozornost by měla být věnována mentálně postiženým, kteří se mohou sportovně vyžít pouze v rámci několika málo zařízení pro ně primárně určených.

Při příležitosti návštěvy sportovních zařízení sloužících mimo jiné i ke sportu zdravotně postižených lze konstatovat, že většina objektů je dopravně velmi dobře dostupná ať už se nachází v centru nebo okrajových částech města. Výjimkou v tomto smyslu je střelnice v městské části Černovír, která je dostupná pouze autem a objekt v městské části Radíkov, která je sice obsluhována MHD, ale od zastávky je to na danou lokalitu cca 1 km.

13 Shrnutí

V této práci byla prostorově lokalizována jednotlivá sportoviště v Olomouci a okolí pomocí fotografií a příslušných map. Bylo také zjištěno, jak tato zařízení slouží zdravotně postiženým občanům Olomouce.

Možnosti zdravotně postižených do zapojení rekreačního nebo i výkonnostního sportu jsou všestranné a různorodé. Nabídka sportovně-rekreačních aktivit se v Olomouci uskutečňuje v rámci sportovních klubů, turistického oddílu nebo jednotlivých sportovních sekcí sdružení APA VČaS. Jsou přitom respektovány individuální požadavky zdravotně postižených podle typu a rozsahu jejich postižení, což dokládá nabídka sportovních aktivit. Tyto informace jsou doplněny mapami a fotografiemi jednotlivých sportovišť a budov.

Životní podmínky zdravotně postižených řeší a zlepšuje projekt Magistrátu města Olomouce Bezbariérová Olomouc. Cílem projektu je ulehčení pohybu po městě zdravotně postiženým včetně možnosti využití prostředků MHD Olomouc. Tímto projektem se řeší také bezbariérový přístup do budov, a to veřejných institucí i historických památek.

Kromě sportovních aktivit je v Olomouci zajištěno i vzdělávání zdravotně postižených již od 3 let, kdy mohou navštěvovat speciální mateřské školy, které jim pomáhají již od útlého věku překonávat jejich handicap a rozvíjet jejich schopnosti. Jako příklad takové instituce lze uvést mateřskou, základní i střední školu pro sluchově postižené v Olomouci.

14 Summary

In this work was spatially located the individual sports in the Olomouc region with photographs and relevant maps. It was also investigated how are these facilities used for the handicapped in Olomouc.

Possibilities of people with disabilities to involvement in recreational or performance sports are versatile and diverse. Sports and recreational activities take place in Olomouc in the sports clubs, tourist section or individual sports sections associations APA VČaS. Individual requirements of disabled people are respected according to the type and extent of their disability, which demonstrates the range of sporting activities. These information are completed with maps and photographs of individual sports and buildings.

The living conditions of disabled people deals with and improves town council project called Barrier-free Olomouc. The project aims to facilitate movement around the city for disabled people including the use of Olomouc public transportation. This project also deals with wheelchair access to buildings such as public institutions and historical monuments.

In addition to sports activities Olomouc provides education of people with disabilities from the age of 3, that may attend special nursery schools to help them an early age to overcome their handicap and develop their skills. As an example of such an institution, it can be mention nursery, primary school and secondary school for the deaf in Olomouc.

15 Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

- DAŘOVÁ, Klára, et al. *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha : Karolinum, 2008. 89 s.
- Evropská komise. *Evropská sportovní charta & Kodex sportovní etiky* . Praha : Disre, 2003. 23 s.
- KÁBELE, Josef. *Sport vozíčkářů*. Praha : Olympia, a.s., 1992. 196 s.
- KUDLÁČEK, Martin; JEŠINA, Ondřej. *Integrace žáků s tělesným postižením do školní tělesné výchovy*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 114 s.
- KURKOVÁ, Petra. *Pohybové aktivity a sport osob se zdravotním postižením : Adresář kontaktů*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 121 s.
- TOUŠEK, Václav, et al. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 411 s.
- VÍTKOVÁ, Marie, et al. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno : Paido, 2004. 463 s.
- VOŽENÍLEK, Vít. *Aplikovaná kartografie I. : tematické mapy*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 187 s.
- ZLOTÝ, Vítězslav. *Informační materiály k turistice ZdP*.

Internetové zdroje:

- APA VČaS. [online]. c 2005 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z: <<http://apavcas.cz/>>
- Atletický klub Olomouc. [online]. c nevedeno [cit. 2010-04-24]. Dostupné z: <<http://www.atletika.olomouc.cz/>>
- Atletika vozíčkářů. [online]. c 2005-2007 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z: <<http://www.atletikavozickaru.cz/>>
- ČADOVÁ, Eva, et al. *Informační materiál pro pedagogické pracovníky k integraci žáků se zdravotním postižením*. In . Olomouc : Olomoucký kraj, 2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/8F7B1B60-B541-401F-922E-A9C76B62C9F4/0/Informacni_material_pro_pedagogicke_pracovniky_k_integraci_za_ku_se_zdravotnim_postizenim.pdf>

- Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců. [online]. c 2010 [cit. 2010-03-20]. Dostupné z: <<http://www.caths.cz/>>
- Česká federace Spastic Handicap o.s. [online]. c 2010 [cit. 2010-04-22]. Dostupné z: <<http://www.spastic.cz/cz/uvod/>>
- Český paralympijský výbor. [online]. c 2010 [cit. 2010-03.22]. Dostupné z: <<http://www.paralympic.cz/>>
- Český svaz mentálně postižených sportovců. [online]. c 2008 [cit. 2010-04.22]. Dostupné z: <http://www.uzps.cz/svazy/csmpps/hlavni_stranka/>
- Český svaz vnitřně postižených sportovců. [online]. c 2008 [cit. 2010-04.22]. Dostupné z: <http://www.uzps.cz/svazy/csvps/hlavni_stranka/>
- Český svaz zrakově postižených sportovců. [online]. c 2007 [cit. 2010-04.22]. Dostupné z: <<http://www.sport-nevidomych.cz/>>
- Olomoucký kraj. [online]. c 2002-2009 [cit. 2010-04-15]. Dostupné z: <http://www.kr-olomoucky.cz/OlomouckyKraj/Aktuality_CZ.htm?lang=CZ>
- SK Skivelo neslyšících Olomouc. [online]. c 2004-2005 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z: <<http://www.skivelo.olnet.cz/>>
- Statutární město Olomouc. [online]. c 2002-2009 [cit. 2010-04-22]. Dostupné z: <<http://www.olomouc.eu/phprs/>>
- Strategický plán rozvoje města Olomouce a mikroregionu Olomoucko [online]. c 2007 [cit. 2010-04-22]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/propodnikatele/2008/aktualizace_sp_2007.pdf>
- TyfloCentrum Olomouc o.p.s. [online]. c 2006 [cit. 2010-04-22]. Dostupné z: <<http://www.tyflocentrum-ol.cz/app/>>
- Unie zdravotně postižených sportovců České republiky. [online]. c 2008 [cit. 2010-04-15]. Dostupné z: <http://www.uzps.cz/hlavni_stranka/>

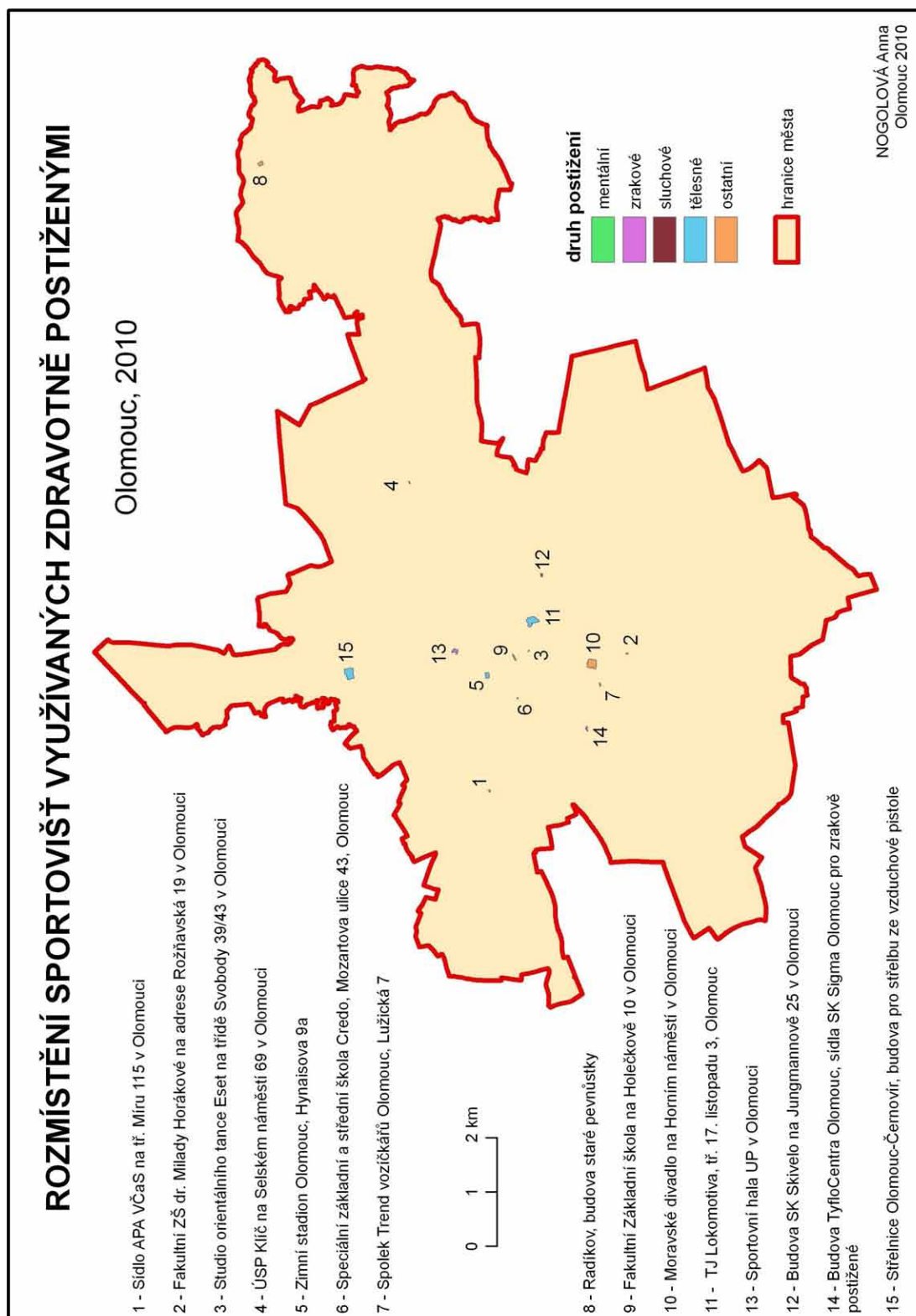
Seznam příloh

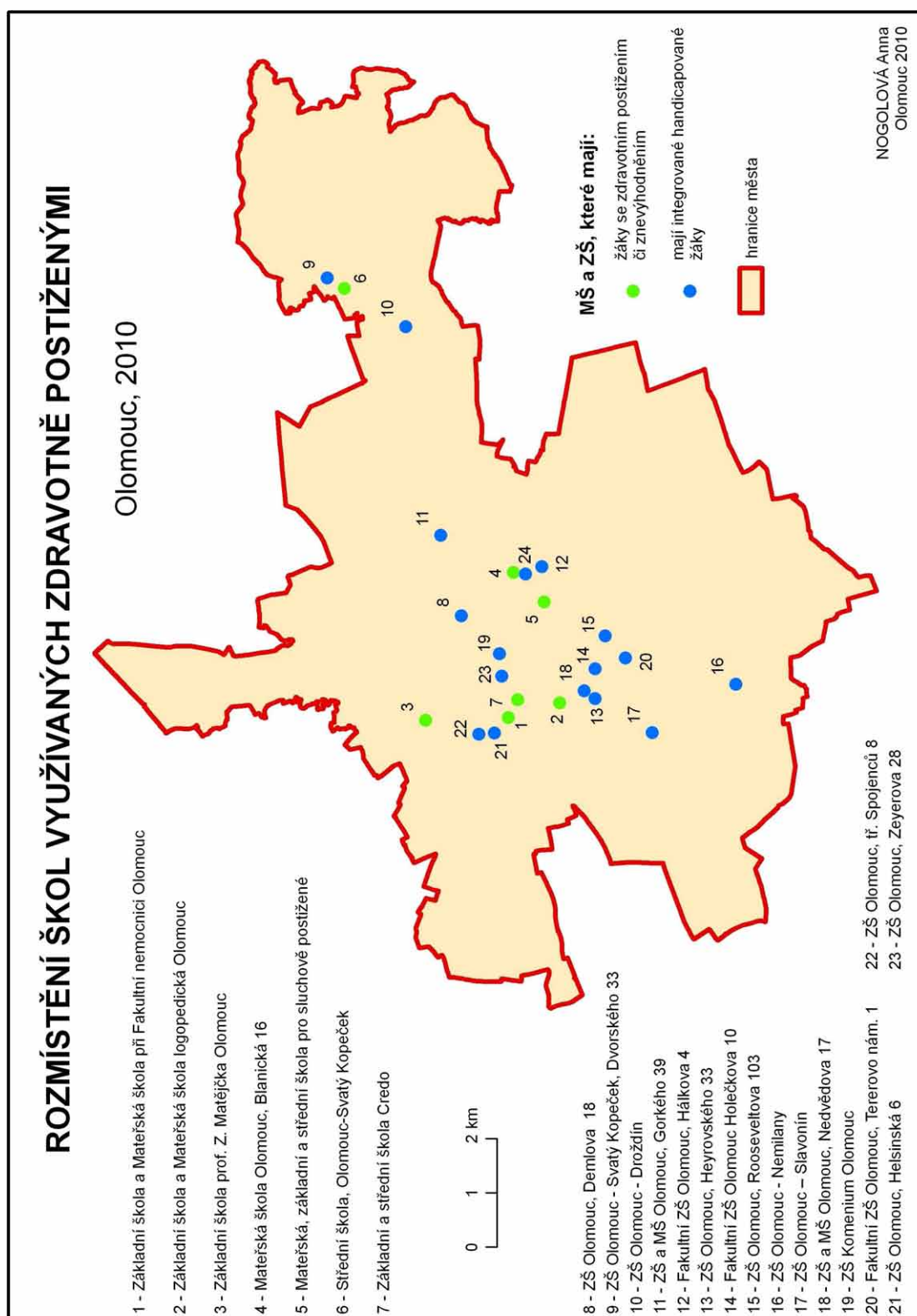
Příloha č. 1: Rozmístění sportovišť využívaných zdravotně postiženými v Olomouci

Příloha č. 2: Rozmístění škol využívaných zdravotně postiženými v Olomouci

Příloha č. 3: Fotografie sportovně-rekreačních ploch na území města Olomouce pořízené v období března až květen 2010, které využívají zdravotně postižené osoby.

Příloha č. 4: Bezbariérová Olomouc – mapa (Zdroj: Magistrát města Olomouce)

Obr. 1 Sídlo APA VČaS na tř. Míru 115 v Olomouci
(foto A. Nogolová, 5. 3. 2010)

Obr. 2 Fakultní ZŠ dr. Milady Horákové na adrese Rožňavská 19 v Olomouci
(foto A. Nogolová, 8. 3. 2010)

Obr. 3 Studio orientálního tance Eset na třídě Svobody 39/43 v Olomouci
(foto A. Nogolová, 2. 4. 2010)

Obr. 4 ÚSP Klíč na Selském náměstí 69 v Olomouci
(foto A. Nogolová, 15. 4. 2010)

Obr. 5 Zimní stadion Olomouc, Hynaisova 9a (foto A. Nogolová, 8. 3. 2010)

Obr. 6 Speciální základní a střední škola Credo, Mozartova ulice 43, Olomouc (foto A. Nogolová, 20. 4. 2010)

Obr. 7 Spolek Trend vozíčkářů Olomouc, Lužická 7
(foto A. Nogolová, 20. 4. 2010)

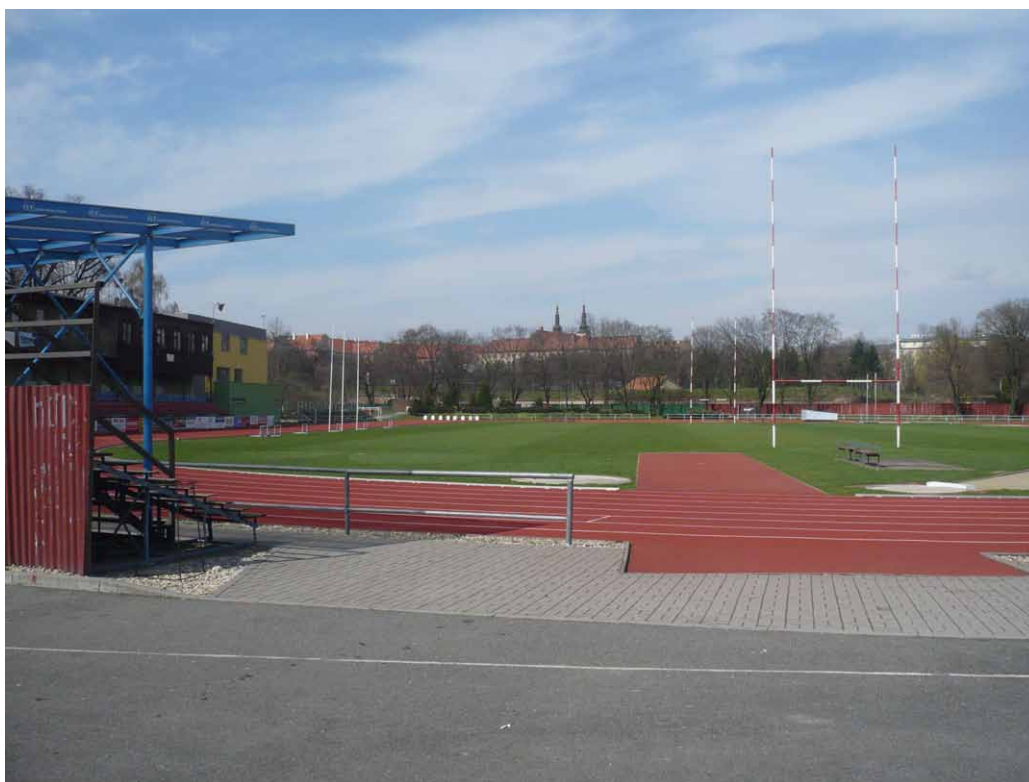
Obr. 8 Radíkov, budova staré pevnůstky (foto A. Nogolová, 22. 4. 2010)

Obr. 9 Fakultní základní škola na Holečkově 10 v Olomouci
(foto A. Nogolová, 22. 4. 2010)

Obr. 10 Moravské divadlo na Horním náměstí v Olomouci
(foto A. Nogolová, 20. 4. 2010)

Obr. 11 Atletický stadion TJ Lokomotiva, tř. 17. listopadu 3, Olomouc
(foto A. Nogolová, 20. 4. 2010)

Obr. 12 Atletická hala TJ Lokomotiva, tř. 17. listopadu 3, Olomouc
(foto A. Nogolová, 25. 4. 2010)

Obr. 13 Budova SK Skivelo na Jungmannově 25 v Olomouci
(foto A. Nogolová, 8. 3. 2010)

Obr. 14 Sportovní hala UP v Olomouci (foto A. Nogolová, 8. 3. 2010)

Obr. 15 Budova TyfloCentra Olomouc, sídla SK Sigma Olomouc pro zrakově postižené (foto A. Nogolová, 13. 3. 2010)

Obr. 16 Střelnice Olomouc-Černovír, budova pro střelbu ze sportovní pistole (foto A. Nogolová, 22. 4. 2010)

Obr. 17 Střelnice Olomouc-Černovír, budova pro střelbu ze vzduchové pistole
(foto A. Nogolová, 22. 4. 2010)

